

Конвенционална престъпност

Живка Военкинова

Abstract: Internet crime: Also examined is the difference between conventional crime and organized crime. The basic aims of the European Network for crime prevention. Mentioned factors underlying domestic crime and the complex of measures of the Ministry of Interior to combat everyday crime.

Key words: conventional crime, petty crime, prevention, murder, fraud.

ВЪВЕДЕНИЕ

Проблемът за конвенционалната престъпност е актуален в Република България и в Европа с това, че със всеки изминал ден в нея са замесени все повече хора от различни етноси, вероизповедания, с различно образование и квалификация. Потърпевшите от този тип престъпност са в повечето случаи възрастни и стари хора живеещи самотно в отдалечени села на страната, но не са застраховани и жителите на големите градове. Ограбват се апартаменти, къщи, мазета, тавански помещения, гаражи и др.

Обществото реагира и проявява нетърпимост по отношение на конвенционалната престъпност, и с право очаква ефективна намеса от страна на държавата, и полицията за защита, и ефективно решаване на проблемите.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Разликата между конвенционалната престъпност и организираната престъпност е в това, че в конвенционалната „битовата“ престъпност са замесени отделни лица, а при организираната престъпност са замесени организирани групи, които се занимават с престъпна дейност [2, с. 3].

Превенцията на конвенционалната престъпност е насочена към ограничаване на младежката и градската престъпност. По линия на Програмата AGIS се извършва финансирана на Европейския съюз по проблемите на престъпността на страните членки. Осъществена е работа по Програма „Превенция на престъпността и борбата срещу нея“ през периода 2007-2013 г. Европейската мрежа по превенция на престъпността /EUCPEN/ също провежда успешна борба с престъпността. Тази мрежа е създадена през 2001г. с превенция на престъпността в Европейския съюз [2, с. 5]. От различни страни членки на Европейския съюз в управителния съвет на EUCPEN се включват представители и наблюдатели на различни организации.

Основните цели на Европейската мрежа за превенция на престъпността са следните: - обмяна на опит и добри практики; обмяна на информации и идеи, оценка на превенция на престъпността; сътрудничество и контакти между страните членки; организиране на конференции, семинари и срещи за проблемите на престъпността; развитие на национални стратегии за превенция на престъпността [2, с. 6].

Програмата за обществени инициативи /URBACT/ има за цел да установи контакти между градовете на страните членки в борбата с конвенционалната престъпност.

Неправителствената организация /EFUS/ е Европейски форум за градска сигурност и мрежата, с която разполага обединява 300 местни власти. Целта е да се укрепят политиките за намаляване на престъпността.

„Понятието „битова престъпност“ е съвкупност от престъпни посегателства, насочени срещу личността и имуществото на гражданите. В нея се включват кражбите, посегателствата срещу МПС, грабежите, престъпленията свързани с наркотици и умислените убийства. Към понятието „битова престъпност“ могат да се включат и други престъпления, които поради своята масовост са проблем за конкретни населени места. Битовата престъпност или още „конвенционалната

престъпност" /konventional crime/ е понятие, което практиката въвежда, за разграничаване на „организираната престъпност" /organized crime/" [2, с. 1].

За конвенционалната престъпност е характерна нейната масовост като за България тя е над 85%, а годишно има регистрирани около 120 000 престъпления.

В резултат на конвенционалната престъпност ощетяването на българските граждани е в следните насоки: финансови загуби; подложени са на унижения; подложени са на страдания; нарушени са човешките им права; нарушени са гражданските им права [1, с. 2].

Конвенционалната /битовата престъпност се обуславя от следните фактори:

- макро икономически фактори: икономическа рецесия; ниски доходи на заетите; активна миграция и др.;

- социални фактори; маргинализирани групи; демографска ситуация; виктимогенни фактори; недостатъчен контрол на малолетни и непълнолетни; подценяване на ролята на семейството; омраза и ксенофобия; недоверие в институциите; неефективна превантивна работа на МВР [1, с. 3-4].

Комплексът от мерки на МВР за противодействие на битовата престъпност са следните:- нови организационни промени в работата на патрулно- постовата дейност; организация на оперативно- издирвателната дейност; създаване на контролна среда; оптимизиране на структури; специализирани полицейски сили- нови задачи [1, с. 5-7].

В Програмата за превенция на престъпността са включени следните дейности:- работа с активен криминален контингент; анализ на рисковете от повторно извършване на престъпления; работа с рискови групи; превенция на детската престъпност; създаване на специализирана структура в състава на криминалната полиция на МВР [1, с. 7-8].

Програмата за ефективно сътрудничество с гражданското общество по противодействие на битовата престъпност е насочена към следните дейности: - изграждане на апарат от извънщатни сътрудници; подбор и обучение на извънщатните сътрудници; взаимодействие между извънщатните сътрудници, местната администрация и структурите на МВР; сътрудничество между МВР и общините; създаване на нова специализирана структура в състава на охранителната полиция [1, с. 8-10].

Програмата за интегритет на служителите на МВР е насочена към формиране на следното:- изграждане на организационна култура; изграждане на устойчиви модели на възприемане, мислене и поведение; гарантиране на интегритет на МВР [1, с. 11].

Програмата за повишаване на способностите на МВР е насочена към следните дейности:- разработване на стандарти за добро управление на МВР; разработване на интегрирани информационно обработващи комплекси на МВР; изграждане на ефективна вътрешно-организационна комисия; постоянен процес на обучение на служителите на МВР; техническо и технологично развитие на МВР [1, с. 11-12].

Програмата за повишаване на доверието на гражданите на МВР е насочено към следното:- прозрачност; съпричастност на МВР към проблемите на хората; достъпност на статистически данни и информация на МВР за гражданите; споделен контекст с гражданското общество [1, с. 12].

Предложението е да има ежемесечен публичен отчет на програмите като основната цел е да се повиши доверието на обществото в дейността на МВР за ограничаване и превенция на битовата престъпност [1, с. 713].

Предложението е да има ежемесечен публичен отчет на програмите като основната цел е да се повиши доверието на обществото в дейността на МВР за ограничаване и превенция на битовата престъпност [1, с. 13].

Б. Гюров [3, с. 1] сочи, че основна заплаха за личната сигурност на хората са битовите убийства.

Битовите убийства са детерминирани от следните фактори:- от социален тип: безработица; бедност; трудно достъпни институции; липса на психологическа помощ; културен дефицит; от социално-психологически тип: нетолерантно поведение; агресивно поведение; отхвърляне на общността; криворазбрано честолюбие; от личностен тип: отклонения в психиката; алкохолизъм; ниска култура; безделие; недобре уплътнено свободно време и др.; свързани с дейността на институциите: неравномерно реагиране на домашна агресия и насилие; късно оказана помощ на лечение от наркомания, алкохолизъм и др.

Жените по-рядко извършват битови убийства, те са приоритет на мъжете. Преди всичко те са маргинализирани личности и с ниска степен на социализация, злоупотребяващи с алкохол. Психично болните и ревнивните също извършват битови убийства. Жертвите са новородени деца, хора проявили несъобразителност и не оценили опасността, хора близки до убиеца, близки, роднини и др. [3, с. 7-8].

Превантивно въздействие на битовите убийства в МВР се осъществява от следните органи: инспектори от охранителна полиция; патрулно-постови служители; инспектори от ДПС; оперативно-издирвателни органи; разследващи полици [3, с.10].

„... Битовите убийства се извършват по различно време от денонощието. Убийствата повлияни от алкохол нерядко се извършват във вечерните и нощни часове. По всяко време, но по-често нощем биват извършвани убийства между роднини. Отнемането на живот поради имотни спорове обикновено се извършва през деня във връзка със упражняваната от извършител и жертва селскостопанска дейност в даден район“ [3, с. 11].

Н. Белова [4, с. 4-6] сочи, че подбудите за битовите убийства са следните: чувства и интереси на личността; присвояване на имуществото на жертвата; прикриване на други престъпления; трудно разбираеми подбуди /удоволствие от причиняване на смърт или страдание/; стремеж към себедоказване и самоутвърждаване.

Авторът счита, че битовите престъпления се извършват най-често в ранните нощни часове и късните вечерни часове /68% от тях/. Нападат се възрастни самотно живеещи хора, а изборът на тези часове е за да се избегнат свидетели. Около 6% от престъпленията са извършени преди обяд и около 26% в следобедните часове.

Най-често използваното средство за битови престъпления е ножът. Обяснението е, че ножът е по-лесно достъпен отколкото огнестрелното оръжие, освен това той е по-евтин на пазара. Други средства са битови сечива и предмети /тесли, брадви, колове, пръти, метални тръби/ използва се и юмручен бой. Употребяват се различни подръчни средства като колан, блуза, чорапогашник, връзки за обувки, найлонови торби, кърпи, възглавници. Огнестрелното оръжие се използва по-рядко /27%/ при битови престъпления. Много рядко се прибегва до отравяне при битови престъпления. При хора болни от диабет се използва предозиране на медикаменти. Други рядко използвани средства са запалване с бензин и заливане със спирт [4, с. 20-24].

При битовите убийства съучастието е рядко срещано явление. Много голяма част от тях /91,8%/ се извършват еднолично и 8,2% в съучастие. Ниският дял съучастие авторът обяснява с факта, че решението за убийство се взема трудно и намирането на съучастници става много трудно. Друга причина е спонтанността, самотността и емоциите на извършителите [4, с. 24-25].

По възраст извършването на битовите престъпления е следната: 43,9% - над 40 годишни; 29,4% - 18-30 годишни; 22,7% - 31-40 годишни; 5,2% - деца, от които:- 4,9% - непълнолетни и 0,3% - малолетни.

Според трудовата заетост извършителите на битовата престъпност са следните: 88,7% - безработни, 6,5% - лица, които не учат; 4,8% - лица, които не работят.

Н. Белова [4, с. 29-32] разделя извършителите на битови престъпления в следните групи: - първа група: - агресивни и жестоки престъпници; устойчиво криминализирани личности; втора група: - лица с голяма безотговорност; с липса на емпатия; с егоистичен стремеж; с подчертана агресивност и антисоциалност; с малолетен изживявания към другия пол; трета група: - емоционално хладни, пресметливи и безскруполни убийци; с бедна емоционалност; с личностна дисхармония; с доминираща алчност и егоизъм; четвърта група: - жестоки и наивни; действащи необмислено и спонтанно; склонни към хулиганство и безделие; с недостатъчна социализация; пета група: - лица в безисходица с криминално минало; със силни фрустрации; шеста група: - с психически заболявания /шизофрения, епилепсия, снижен интелект/; с трудна социализация; със слаба емпатия.

Криминогенните фактори обуславящи битовата престъпност са следните:

- от социално-психологически тип: - вражда между семействата на извършителите и жертвите; кръвно отмъщение за убийство на роднина; егоистично-консуматорски нагласи; висока степен на агресия в обществото; начинът на отразяване от медиите на социален и междуличностен проблем; нагласите към оправдаване на настроението; отчуждението между хората; социалното изключване; виктимизирането;

- личностно-поведенчески тип: алкохол; дисхармония; наркотици; алчност; злоба и омраза;

- ниска култура и примитивен душевен живот; ниска битова култура; психически отклонения [4, с.29-41].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Заключението, което може да се направи е, че конвенционалната престъпност е социално явление, което засяга интересите на цялото общество и поради това борбата с нея трябва да се води на всички нива. Съществено е значението на превантивните мерки, които се взема за справяне с проблема. Необходимо е да се работи по посока засилване авторитета на органите на МВР и вярата на хората, че те са в състояние да им помогнат при необходимост. Студентите от специалност „Социална педагогика” се запознават с посочените проблема на конвенционалната престъпност, както по време на лекционните курсове, така и по време на семинарните упражнения при обучението по дисциплината „Социална педагогика”. Получените знания и формираните практически умения могат да им послужат при професионалната реализация, и в личен план за предпазване от подобни престъпления.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Доклад - Система от мерки на МВР за ограничаване на нивата на битовата престъпност в страната.

[2] www.Csd.bg/fileadmin/user-upload/PRV/Prevention.pdf, Превенция на конвенционалната престъпност, 2009.

[3] www.Nikk.mvr.bg, Гюров, Б., Битовите убийства като основна заплаха за личната сигурност и дейността на полицията за тяхното ограничаване.

[4] www.Nikk.bg/NR/rdonlyres-Белова, Н., Криминологична характеристика на битовите убийства, С., 2012.

За контакти:

Проф. д-р Живка Енчева Военкинова, Катедра “Социална педагогика”, Шуменски университет “Еп. Константин Преславски”, тел.: 0893336809, e-mail: jivkavo@abv.bg